Список використаних джерел

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і гол. ред. В.Т. Бусел. – Київ; Ірпінь: Перун, 2004. – 1440 с.
2. Войтович І. С. Психолого-педагогічні особливості реалізації компетентнісного підходу при комп'ютерній підтримці вивчення фахових дисциплін у ВНЗ / Войтович І. С., Сергієнко В. П., Войтович О. П. // Психологія: реальність і перспективи: зб. наук. праць РДГУ. – 2011. – Вип. 1. – С. 24–26.
3. Зайцева О. Б. Формирование информационной компетентности будущих учителей средствами инновационных технологий: автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.08 / Зайцева О. Б. – Брянск, 2002. – 19 с.
4. Оршанський Л. В. Проблема проектування змісту технологічної освіти / Оршанський Л. В., Пагута М. В. // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. Педагогіка. – 2016. – № 2. – С 264–269.
5. Ткачук Г. В. Методика використання освітніх веб-ресурсів у процесі підготовки майбутніх учителів інформатики / Ткачук Г. В. – Умань: Сочінський, 2011. – 177 с.
6. Федорец Г.Ф. Межпредметные связи в процессе обучения / Федорец Г.Ф. – Ленинград: ЛГПИ им. А. И. Герцена, 1983. – 88 с.

Володимир Шуст

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИХОВАННЯ ЕМОЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Соціальні, економічні, політичні перетворення в сучасному суспільстві, що зумовлені інтеграцією країни в європейське та світове товариство, визначають нові пріоритети у вихованні. Закон України «Про освіту» акцентує увагу на важливості різнобічного розвитку особистості, формування її базових моральних якостей. Сьогодні, як ніколи раніше, соціально затребувана особистість із широким світоглядом і високою культурою, здатна до гармонійних стосунків з людьми, реалізації свого природного потенціалу. Особливої актуальності набуває виховання емоційної культури дитини як важливої складової її соціальної компетентності.

Проблема виховання емоційної сфери школярів знайшла своє теоретичне обґрунтування в роботах філософів та культурологів – Аристотеля, Платона, Б. Спінози, І. Канта, Л. Фейербаха. Психологічні аспекти культури почуттів і емоцій знайшли своє відображення в працях Б. Ананьєва, Л. Божович, В. Вілюнаса, Л. Виготського, І. Джидар'ян,

Б. Додонова, Я. Рейковського, Б. Теплова, П. Якобсона та ін. У педагогічному аспекті культура почуттів та її питання цікавили зарубіжних педагогів І. Гербарта, Я. Коменського, Д. Локка, Ж.-Ж. Руссо, вітчизняних педагогів і діячів культури Г. Ващенка, О. Духновича, Я. Козельського, С. Русову, Г. Сковороду, В. Сухомлинського, К. Ушинського та ін. Одним із перших, хто почав займатися проблемами емоційного виховання учнів, був В.О. Сухомлинський. Говорячи про гармонію у вихованні особистості, він відмічає необхідність єдності емоційного й інтелектуального, емоційного й естетичного, емоційного й морального. Емоційна культура, естетичні смаки та громадські якості не можуть, за його переконанням, формуватися на ґрунті емоційної бідності; емоційне безкультур'я у ставленні до людей породжує егоїзм [1]. Видатний педагог був упевнений, що школа стане «майстернею гуманності», якщо буде вчити своїх вихованців відчувати відтінки думок і почуттів людей, їх емоційні стани. У дослідженнях Т. Антоненко, В. Бачиніна, Н. Крилової, Л. Коваль, В. Толстих, П. Якобсона та ін. зосереджено увагу на пошуку засобів, шляхів формування культури емоцій у дітей різного вікового періоду.

Молодший шкільний вік – період інтенсивного зростання організму дитини, перебудови всіх його систем, появи таких особистісних новоутворень, як внутрішній план дій, довільна поведінка, емоційне передчуття, рефлексія. Зміна провідної діяльності, розвиток пізнавальних потреб, поява нових мотивів поведінки розширюють і поглиблюють уявлення дитини про різні аспекти життя, формують новий погляд на взаємовідносини і на саму себе. Самосвідомість, прагнення до визнання авторитетними іншими чеснот і досягнень стають передумовами не лише ефективного опанування дитиною базових знань із різних галузей науки, а й її залучення до вироблених людством цінностей, засвоєння моральних норм і правил поведінки, прийнятих у суспільстві.

В останнє десятиріччя науковий інтерес до проблеми виховання емоційної культури суттєво зріс. Це пояснюється її дотичністю до вирішення цілої низки питань освітянської практики, зокрема пов'язаних з адаптацією дитини до умов навчального закладу, налагодження соціальних контактів, особистісним самовираженням у різних видах діяльності тощо.

Аналіз теоретико-експериментальних досліджень з проблеми виховання емоційної культури особистості засвідчив інтерес і значну увагу фахівців різних галузей до окремих її аспектів та проблеми загалом.

Науковцями з'ясовано, що вчителям початкових класів і батькам молодших школярів належить важлива роль у процесі виховання емоційної культури дітей. Зазначено, що у повсякденному житті дорослі здатні впливати на формування емоційної культури дитини у зв'язку з тим, що віковий період від 6-ти до 10-ти років життя характеризується достатньою чутливістю особистістю до змін, легкістю схоплення настроїв близьких людей. Через міжособистісні контакти дитини з батьками й учителями, які базуються на механізмі «зараження» емоціями, формується ареал її

переживань [1].

Велике значення в процесі формування у молодших школярів культури емоцій і почуттів мають предмети мовно-літературного циклу та музика. Освітня галузь «Мова і література» передбачає опанування молодшими школярами української мови та інших мов як засобу спілкування і пізнання, прилучення до скарбниць духовності і культури, літературних надбань українського народу і народів світу, виховання громадянськості, патріотизму, національної самосвідомості. Важливим показником розвитку емоційної культури особистості є мова. У ній відбиваються культурні здобутки народу, його історія, світогляд, психічні властивості, морально-естетичні норми, смаки та ідеали. Тому рідна мова є найголовнішим засобом інтелектуального й емоційного розвитку людини і посідає почесне місце в навчальному плані загальноосвітньої школи. Основна мета навчання української мови – забезпечити початковий рівень комунікативних умінь та елементарних знань з мови та етнокультури українців, а також формування інтелектуально розвиненої особистості, громадянина України. Навчання української мови в початкових класах пов'язане з розвитком не тільки розумової діяльності дітей – порівнянням, аналізом, узагальненням, але й з емоційною сферою – почуттям задоволення від досягнутого, краси поетичного слова, здивуванням новим, невідомим тощо.

Мовленнєвий розвиток у курсі «Читання» зорієнтований на інтенсивне формування у школярів відповідних умінь, навичок. Тематично-жанровий та художньо-естетичний принципи є визначальними під час добору творів для читання, передбачають встановлення зв'язків між усіма видами мистецтва, прилучення школярів до літератури як мистецтва слова. Метою початкового курсу «Читання» є формування першооснов читацької культури молодших школярів, емоційно-оцінного ставлення до змісту прочитаного, формування особистості дитини засобами художнього слова. Таким чином, мова і література, відображуючи культурні здобутки народу, його історію та світогляд, є важливим засобом духовного розвитку особистості, її емоційної культури. Такі засоби мови, як порівняння, епітет, метафора, алегорія, гіпербола, синоніми тощо, дають можливість глибоко і повно передавати думки героїв, описувати їх почуття, переживання, виражати ідеї, погляди автора, його ставлення до життя. Пізнання світу через словесне мистецтво відбувається на засадах того, що слово відображає не лише конкретні об'єкти життя, а й викликає відповідні переживання, прагнення, почуття.

Отже, за допомогою художньої літератури здійснюється розвиток емоційно-чуттєвої сфери дитини.

Результати психолого-педагогічних досліджень засвідчують наявність прямого зв'язку між ставленнями дорослих до виховання емоційної культури і систематичністю виховних впливів на дітей та результативністю зазначеного процесу.

Список використаних джерел

1. Груша Л. О. Виховання емоційної культури дітей молодшого шкільного віку / Л. О. Груша // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді: зб. наук. пр. / ред. О. В. Сухомлинська, І. Д. Бех та ін. / Ін-т проблеми виховання. – К., 2008. – Вип. 12. – Кн. 1. – С. 409–415.
2. Шевчук Т. Виховання емоційної культури молодших школярів / Т. Шевчук // Початкова школа. – 1993. – № 3. – С. 5–6.

Веніамін Щербак

АЛЬТЕРНАТИВНІ ДЖЕРЕЛА ЕНЕРГІЇ – ОСНОВА ЕНЕРГЕТИЧНОЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ

Сучасний етап розвитку світового енергетичного ринку супроводжується багатьма невирішеними проблемами. Найголовнішою проблемою, яка здавна хвилює світову спільноту та часто відіграє вирішальну роль у світових відносинах, є насиченість енергетичного ринку ресурсами для постійного забезпечення потреб людства в цілому та конкретної національної економіки країни.

Як наслідок проблема енергетичної безпеки набуває міжнародного характеру. У світі створюються системи колективної енергетичної безпеки, помітно активізуються спільні зусилля Євросоюзу та постсоціалістичних країн для реалізації проектів диверсифікації джерел енергоресурсів.

В умовах трансформації економіки України та вибору напрямів і стратегій її економічного розвитку проблема забезпечення енергетичної безпеки стає найбільш значущою та актуальною. Сучасна енергетична політика неможлива без врахування факторів енергетичної безпеки й такої складової, як енергетична незалежність [1, с. 27].

Запаси природних ресурсів обмежені та виснажені. З кожним роком їх видобуток загострює проблему дефіциту ресурсів. Відомий кібернетик, професор Массачусетського технологічного інституту, спеціаліст в галузі системної динаміки, член Римського клубу Д. Медуза, вважає, що відомі нині запаси корисних копалин будуть вичерпані протягом найближчих десятирічь. За даними авторитетного міжнародного аналітичного центру Римського клубу поклади нафти будуть вичерпані за 39, а природного газу – за 38 років. Час, коли вичерпуються запаси руд металів і паливно-енергетичних ресурсів, дуже близький – він відповідає зміні від 2–3 до 5–6 поколінь. Згідно статистиці потреба в енергоресурсах подвоюється через кожні 10–15 років. Приріст продукції тваринництва на 1 % потребує збільшення енергозатрат на 2–3 %. Тому на даний час актуальним є питання застосування альтернативних джерел енергії, які сприяють